

OKTASAŠSOAHPAMUŠA 9 ARTIKLA VUOĐUL DOAIMMAHUVVON
SOAHPAMUŠRIIKKAID RAPORTTAID GIEÐAHALLAN

Nállevealaheami eretváldima gieðahalli komitea árvalusat

Suopma

1. Komitea gieðahalai Suoma j. 2001 addán 16. mearreáiggeraportta (CERD/C/409/Add.2) 1600. ja 1601. čoahkkinmiinnis (CERD/C/SR1600 ja 1601), mat dollojedje 14 ja 15 beaivve borgemánus 2003. Komitea dohkkehii 1611. čoahkkinmisttis (CERD/C/SR/1611), mii dollui 22 beaivve borgemánus 2003, čuovvovaš árvalusaid.

A. Láidehus

2. Komitea giitá soahpamušriikka áiggil doaimmahuvvon raporttas sihke sáttagotti njálmmálaččat addán lassidieđuin. Komitea ovdanbuktá duđavašvuoda dasa, ahte friijasearvvit bivdojuvvojedje oassálastit raportta válmmaštallamii.

3. Komitea ovdanbuktá giitosa maddái mieldeorron áššedovdi sáttagoddái ja atná árvvus ovdanbukton gažaldagaide addojuvvon mávssolaš vástádusaid.

B. Positiiva fuomášumit

4. Komitea gidde fuomášumi dasa, ahte soahpamušriikka viidosáš ja dárkilis raporta lea dahkkojuvvon reporterenrávvagiid mielde ja ahte das gieðahallojit fuolat ja ávžžuhusat, maid komitea attii gieðahaladettiin soahpamušriikka ovddit raportta.

5. Komitea giitá soahpamušriikka das, ahte dat lea ratifiseren mearkkašahtti meari riikkaidgaskasaš olmmošvuoigatvuodasoahpamušaid.

6. Komitea fuomášii duđavažžan, ahte soahpamušriikka attii oktasašsoahpamuša 14 artikla mielde válljejuvvon čilgehusa jo jagis 1994 ja lea ratifiseren oktasašsoahpamuša 8 artikla 6 bihtá nuppástusaid, mat dohkkehuvvojedje 15 beaivve ođđajagemánus 1992 soahpamušriikkaid njealjenuplogát čoahkkinimis ja Ovtastuvvan Nášuvnnaid oktasaščoahkkima mearrádusčállošiiin 47/111.

7. Komitea jurddaša miehtemielalaččat ráđđehusa etnikkalaš vealaheami ja rasismma vuostásaš doaimbanprográmmas, man ulbmilin lea doarjut ja buoridit doaimmaid, maiguin ovddiduvvojit buorit etnikkalaš gaskavuodát sihke estojuvvo etnikkalaš vealaheapmi ja rasisma suomelaš servodagas, sihke vehádatáirasa virggi vuodđudeamis doaimbaplána mielde 1 beaivve čakčamánus 2001.

8. Komitea jurddaša miehtemielalaččat maiddá prográmmain ja vuogádagain, maid soahpamušriika lea ráhkadan, sihke dutkamušain ja čielggadusain, maid dat lea ollašuhtán olmmošvuoigatvuođaid ja erenomážit vehádagain vuoigatvuođaid ovddideami ja suddjema dihte Durbana doaimmanprográmma 92 - 98 bihtá mielde.

9. Komitea jurddaša miehtemielalaččat odđajagemánus 2003 dohkkehuvvon lánkaevttohusas rihkuslága nuppástuhttimis, mainna rihkusláhkii biddjui rasisttalaš motiiva rájggáštusa garradanvuođustussan. Dat gidde duđavaččat fuomášumi maiddá rihkuslága dievasmahttimii njuolggadusaiguin, maid vuodul nállevealaheami ovddideaddji dahje dasa ávžžuheadji servviid doaimmami oassálastimis sáhtá dubmehallat rájggáštussii.

10. Komitea vuhtiiválddii duđavaččat maiddá bargoministeriijas gárvema vuolde leahkki ráđdehusa evttohusa, mainna lea dárkkuhus ollašuhttit guokte mearkkašahtti Eurohpa ovttastumi direktiivva, ráđi direktiivva (2000/43/EY) guoskkadin nális dahje etnikkalaš duogázis sorjjasmeahttun dásseárvosaš meannudeami prinsihpa ollašuhttima ja ráđi direktiivva (2000/78/EY) guoskkadin dásseárvosaš meannudeami barggus ja ámmáhis guoski almmolaš rámain.

C. Fuolat ja ávžžuhusat

11. Komitea mielas soahpamušriikii vuogáiduvvan, sámedikkis addojuvvon lága ja dasa vuoddeaddji alimus hálddahusrievtti tulkoma mielde sápmelaš meroštallan, masa sápmelaččaid guoski lánkaásaheami heiveheapmi vuodduuvvá, lea mendo gárži.

Komitea geahččá, ahte meroštallan, mii vuodduuvvá eanaš, vaikkege ii dušše hállojuvvon gillii ja vearroguoddingirjiide, ii váldde doarvái vuhtii iešidentifikášuvnna kriterá. Komitea ávžžuhage, ahte soahpamušriika bidjá eanet deattu ovttatolbmo vejolašvuhtii iešidentifikášuvdnii komitea almmolaš ávžžuhusa VIII mielde.

12. Vaikke komitea vuhtiiválddii soahpamušriikka jotkkolaš figgamušaid čoavdit sápmelaččaid eanaoamastusa guoski gažaldaga, dat atná váidalahttin, ahte problema ii velge leat čovdojuvvon iige Suopma leat doisttáži searvan ILO:a eamiálbmogiid guoski oktasašsoahpamušii nr 169. Komitea gidde soahpamušriikka fuomášumi komitea almmolaš ávžžuhussii XXIII, mii guoská eamiálbmogiid vuoigatvuođaid ja mas soahpamušriikkat ávžžuhuvvojit earret eará dovddastit eamiálbmogiid vuoigatvuođaid oamastit, ovddidit, gohcit ja geavahit oktasaš eatnamiid, guovlluid ja luonduriggodagaid, sihke suddjet dáid vuoigatvuođaid.

Dán oktavuodas komitea čujuha ovddit árvalusaide ja ávžžuha soahpamušriikka ain ohat doarvái buori čovdosa eanaoamastusriidui ovtas sápmelaččaiguin ja ávžžuha, ahte soahpamušriika searvá ILO:a oktasašsoahpamušii nr 169 nu johtilit go vejolaš. Komitea bivdá soahpamušriikka doaimmahit eanaoamastusgažaldagas lassidieduid čuovvovaš mearreáigeraporttas.

13. Komitea lea fuolas dan dihtui bukten mearkkašahtti mearis čuoččuhusain, maid mielde muhtin álbmotjoavkkuid, erenomážit nuoraid gaskavuodas gávdnojit rasisttalaš ja vierroolmmošvuoštasaš jurddašvuoigat.

Komitea movttiidahtá soahpamušriikka čuovvut ain buot jurddašvuoigiid, mat sáhttet doalvut rasisttalaš ja vierroolmmošvuoštasaš láhttemii, sihke eastit dákkár jurddašvuoigi fuones váikkuhusaid. Komitea ávžžuha maiddá, ahte soahpamušriikka joatká diđolašvuođa ovddideami mánggakulturvuodas buot skuvlejumi dásiin sihke dahká duohtan beaktilis doaimmaid álkidahttima dihte vehádatjoavkkuid ruovttuiduvvama suopmelaš servodahkii.

14. Vuhtiiváldimiin seamma háve soahpamušriikka figgamušaid gohcit rasisttalaš, vealaheaddji ja vierroolmmošvuostásaš materiála juohkima internehta bokte, komitea lea fuolas dákkár materiála jotkkolaš juohkimis.

Komitea máhcaha millii, ahte 4 artikla sáhtta heivehit rasismma albmaneapmái internehtas, ja ahte vuodđoprinsihppa olmmošárvvu gudnejahttimis gáibida buot riikkaid eastit nállevasuheami ja nállevasuheapmái oalguheami viidáneami. Dat ávžžuha, ahte soahpamušriika álgá dárbbaslaš doaimmaide eastindihte rasisttalaš propaganda juohkima internehta bokte ja ahte soahpamušriika addá čuovvovaš mearreáigeraporttas dieđuid dili ovdáneamis ja doaimmain, maidda lea dán oasil álgojuvvon.

15. Komitea ovdanbuktá fuolas maiddái ođđa olgoriikkalašláhki biddjon mearrádusain dorvobáikeohcamušaid "jođálmahtton giedahallamis". Ođđa mearrádusaid mielde "jođálmahtton giedahallan" heivehahttošii dihto dorvobáikeohcamušaid joavkkuide, ja juos ohcamuš hilgojuvvo ja sisafárren gildojuvvo, jođálmahtton giedahallan sáhtášii doalvut dorvobáikeohcci johtilis jorgalahttimii. Vaikke gielti mearrádus sáhtášii váidit, mearrádusa sáhtášii ollašuttit gávccii beavve siste váidagis fuolakeahtta, iige váidagis dasto livčče manjideami váikkuhus. Komitea mielas ná oanehis mearreáiggat eai daga vejolažžan anus leahkki váidinmeannudeami beaktilis geavaheami ja sáhtášedje doalvut gierdameahtton dillái, vaikke hálddabusvirgeoapmahačča mearrádus gomihuvvošii váidaga dihte.

Komitea ávžžuha soahpamušriikka dáhkidit dorvobáikeohcciid vuoigatvuodadorvvu ja sihkkarastit, ahte buot soahpamušriikkas dorvobáikeohcamušaide heivehuvvon áššemeannudeamit leat dan riikkaidgaskasaš geatnegasvuodaid mielde.

16. Oktasašsoahpamuša 5 artikla mielde komitea lea fuolas váttisvuodain, maid románat leat deaividan barggolašvuoda, ássama ja skuvlema oasil, sihke almmuhuvvon dáhphásusain, main románat leat deaividan vealaheami beaivválaš eallimis earret eará nu, ahte sis lea gildojuvvon beassan almmolaš báikkiide, restauráŋŋaide dahje báraide.

Komitea gidde soahpamušriikka fuomášumi komitea almmolaš ávžžuhussii XXVII, mii guoská románaid vealaheami, ja ávžžuha, ahte soahpamušriika álgá buot dárbbaslaš doaimmaide utnolašvuoda ovddideami dihte ja ovdagáttuid ja negatiivvalaš stereotypiaid eretváldimii, ulbmilin vealtat buotlágan vealaheami románaservoša lahtuid hárrái.

17. Komitea váldá vuhtii, ahte nállevealaheami oaffariid dáhtuhisvuoha váidit áššis doaimbaválddalaš virgeoapmahaččaide bohtá oasil das, ahte ii jáhkkojuvvo, ahte váidda doalvu gosage.

Komitea ávžžuha, ahte soahpamušriika juohká nu viidát go vejolaš dieđu ja lasiha almmolaš didolašvuoda sisriikkalaš vuoigatvuodasuođjevugiin, mat leat anus nállevealahandáhphásusain, vuoigatvuodalaš vugiin vahátbuhtadusa ohcama várás vealahandáhphásusain sihke oktasašsoahpamuša 14 artiklas dárkkuhuvvon ovttatolbmo váidinmeannudeamis.

18. Komitea movttiidahtta soahpamušriikka váldit vuhtii Durbana cealkámuša ja doaimbanprográmma áššái gullelaš osiid oktasašsoahpamuša sisriikkalaš ollašuttima oktavuodas, erenomážit oktasašsoahpamuša 2 - 7 artikla oasil, ja bidjat čuovvovaš mearreáigeraporttii dieđuid eará doaimbanplánain dahje doaimmain, maidda Durbana cealkámuša ja doaimbanprográmma sisriikkalaš ollašuttima várás lea álgojuvvon.

20. Komitea ávžžuha, ahte soahpamušriika joatká vuogádaga buktit raporttaid almmolaččat oažžunláhkai dan rájes, go dat leat doaimmahuvvon komiteai, sihke čuovvut seamma vuogádaga raportta guoski komitea árvalusaid oasil.

21. Komitea ávžžuha, ahte soahpamušriika doaimmaha 17., 18. ja 19. mearreáiggeraporttaid laktojuvvon áššebáhpárin borgemánu 13. beaivve 2007 rádjai, ja ahte das gieđahalloit buot dáin árvalusain ovdanbohtán gažaldagat.